

स्वयंसेवी संस्थामार्फत चालविल्या जाणा-या
बंद पडलेल्या /मान्यता रद्द केलेल्या/संस्थेने
बंद केलेल्या /नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द
केलेल्या अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळांचे
अन्य स्वयंसेवी संस्थेस हस्तांतरण /
स्थलांतरण करण्याबाबतची कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय शुद्धीपत्रक क्रमांक: ईडीडी-२०१७/प्र.क्र.६/अ.क.१

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई - ४०००३२.

दिनांक: १५ फेब्रुवारी, २०१९.

- वाचा:-** १) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक
ईडीडी-२००१/प्र.क्र.५०२/सुधार २ दि. १९.०७.२००३ व समक्रमांकीत पुरकपत्र
दि.४ डिसेंबर, २०१३.
- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्रमांक ईडीडी-२०१३/
प्र.क्र.३५०/अ.क.१ दि.२४ जानेवारी, २०१४.
- ३) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६.
- ४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्रमांक ईडीडी-२०१७/
प्र.क्र.६/अ.क.१, दि.१६.९.२०१७.

प्रस्तावना:-

राज्यात स्वयंसेवी संस्थामार्फत अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा चालविल्या जात आहेत. अशा शाळा/कर्मशाळांना दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ अन्वये अपंग क्षेत्रात कार्य करण्यासाठी सक्षम अधिकारी तथा आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्याकडून नोंदणी प्रमाणपत्र घेणे बंधनकारक आहे. अशा नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त स्वयंसेवी संस्थामार्फत चालविण्यात येणा-या अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळांना सामाजिक न्याय विभागामार्फत शासन मान्यता देवून अनुदान देण्यात येते. अशा प्रकारे स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविण्यात येणा-या शासन मान्य अनुदानित/विनाअनुदानित व कायमस्वरूपी विनाअनुदान तत्वावर नोंदणी प्रमाणपत्र दिलेल्या अपंगांच्या विशेष शाळा व कार्यशाळा कार्यरत आहेत.

राज्यात स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविल्या जाणा-या मान्यता व अनुदान प्राप्त असलेल्या अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळांचे नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द केल्यामुळे अथवा संबंधीत संस्था शासन मान्यता व अनुदान प्राप्त असलेल्या अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा बंद करू इच्छित असते व अन्य काही कारणास्तव बंद पडल्या असतील किंवा भविष्यात बंद पडतील अशा अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा, मूळ संस्थे ऐवजी सक्षम व शासनाच्या सर्व अटी आणि शर्ती मान्य असणा-या संस्थाना

हस्तांतरीत व आवश्यकतेप्रमाणे स्थलांतरीत करण्यास मान्यता देण्याचा निर्णय शासनाने दिनांक ४ डिसेंबर, २००३ व २४ जानेवारी, २०१४ च्या शासन निर्णयान्वये घेतला होता. परंतु, ज्या शाळा/कर्मशाळा नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द केल्यामुळे बंद पडलेल्या आहेत किंवा स्वतः हून संस्थेने अपंगाची विशेष शाळा/कर्मशाळा बंद केल्या आहेत. अथवा अन्य कोणत्याही कारणामुळे शाळांची शासन मान्यता अथवा नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द केलेल्या आहेत अशा अपंगाच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा अन्य संस्थांना हस्तांतरीत / स्थलांतरीत करण्यास मान्यता देण्याबाबत पारदर्शक धोरण ठरविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय शुध्दीपत्रक:-

राज्यात स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविल्या जाणा-या शासन मान्यता व नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त असलेल्या अनुदानित व विनाअनुदानित अपंगाच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा शासनाने वेळोवेळी लागू केलेल्या विहित अटीची पूर्तता न केल्यामुळे मान्यता काढून घेतलेल्या अथवा नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द केलेल्या किंवा काही कारणास्तव बंद पडलेल्या किंवा एखादी स्वयंसेवी संस्था स्वेच्छेने चालवित नसल्याने बंद करण्यात आलेल्या अपंगाच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा या अन्य स्वयंसेवी संस्थेमार्फत सुरु करण्यासाठी किंवा त्याचे हस्तांतरण / स्थलांतरण करण्यासंबंधीचे शासनाने (दिनांक ४ डिसेंबर, २००३ व दिनांक २४ जानेवारी, २०१४ रोजी) यापूर्वी निर्गमित केलेले या विषया संबंधातील शासन निर्णय अधिक्रमित करुन हस्तांतरण / स्थलांतरणाबाबत खालील प्रमाणे निश्चित केलेल्या कार्यपद्धतीस या शासन निर्णयामुळे मान्यता देण्यात येत आहे.

(१) शासन मान्यताप्राप्त अनुदानित /विना अनुदानीत बंद पडलेल्या अपंगाच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा अन्य संस्थेस हस्तांतर करण्याची कार्यपद्धती:-

- (१) बंद पडलेल्या अनुदानित तसेच विना अनुदानित अपंगाच्या विशेष शाळा /कर्मशाळांचे हस्तांतरण शासनाच्या अटी व शर्ती पूर्ण करण्या-या व सक्षम असणा-या संस्थाना केले जाईल.
- (२) अस्थिव्यंग विद्यार्थ्यांच्या उपस्थिती अभावी बंद पडलेल्या अस्थिव्यंग शाळांचे हस्तांतरण व स्थलांतरण अस्थिव्यंग प्रवर्गाऐवजी आवश्यकता तपासून बहुविकलांग, सेरेब्रल पाल्सी किंवा आवश्यकतेनुसार इतर प्रवर्गासाठीची शाळा/ कर्मशाळा असा प्रवर्ग बदलून हस्तांतरीत करण्याचा अधिकार शासनास राहिल. त्यानुसार आवश्यक पद मान्यता देण्याची कार्यवाही नियमानुसार शासन स्तरावरून करण्यात येईल. प्रवर्ग बदलामुळे नव्याने अनुज्ञेय पदावर प्राधान्याने अतिरिक्त कर्मचा-यांचे समायोजन करण्यात येईल. प्रतिका यादीवर उमेदवार उपलब्ध नसल्यास विहित मार्गाने आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांचे ना-हरकत प्रमाणपत्र घेऊन पात्र कर्मचा-यांची नियुक्ती करण्याचे अधिकार संस्थेस राहतील.

- (३) व्यवस्थापनाच्या चुकीमुळे जी अपंगांची शाळा/कर्मशाळा बंद पडली आहे अथवा मान्यता रद्द झालेली आहे, अथवा नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द झालेले आहे, अशा अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा त्याच संस्थेस हस्तांतरित करण्यात येणार नाहीत. सदर विद्यार्थी लगतच्या अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळेत वर्ग करण्यात येतील व त्या संस्थेचा समावेश काळ्या यादीत (Black List) करण्यात येईल.
- (४) बंद किंवा मान्यता रद्द केलेल्या अथवा नोंदणी प्रमाणपत्र रद्द केलेल्या अनुदानित अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळांची ठिकाणासहीत नावाची यादी त्या भागातील प्रसिध्द दैनिक वर्तमानपत्रात तसेच विभागाच्या संकेत स्थळावर आयुक्तालयामार्फत प्रसिध्द करण्यात येईल.
- (५) राज्यातील नोंदणीकृत इच्छुक स्वयंसेवी संस्था जाहिरातीस अनुसरून विहित नमून्यात संबंधित जिल्ह्याचे समाजकल्याण अधिकारी, सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, मुंबई शहर/ मुंबई उपनगर यांच्याकडे अर्ज करू शकेल.
- (६) इच्छुक स्वयंसेवी संस्थेकडे संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम, १९५० अंतर्गत धर्मादाय आयुक्तांकडे संस्थेचे नोंदणी केलेले नोंदणी प्रमाणपत्र असावे. धर्मादाय आयुक्ताकडे केलेल्या नोंदणीमध्ये अपंगांसाठी विशेष शाळा/कर्मशाळा चालविणे अथवा अपंगांकरीता शैक्षणिक व व्यवसाय प्रशिक्षण उपक्रम राबविणे असा स्पष्टपणे उद्देश असावा.
- (७) संस्थेची नोंदणी प्रमाणपत्रे, संस्थेच्या घटनेची प्रत, वैध कार्यकारिणीची यादी (परिशिष्ट-१) जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी साक्षांकित करून अर्जासोबत जोडावी.
- (८) अर्ज करतांना इच्छुक संस्थेच्या बँक खात्यामध्ये प्रस्ताव सादर करण्याचे दिनांकास किमान रुपये ३,००,०००/- (अक्षरी रुपये तीन लक्ष) जमा असणे आवश्यक आहे. यासाठी संबंधित बँकेचे प्रमाणपत्र अर्जासोबत जोडावे.
- (९) संस्थेने लगतच्या तीन वर्षातील लेखा परीक्षणच्या अहवालाची प्रत अर्जासोबत जोडावी.
- (१०) ज्या ठिकाणी संस्था अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा सुरु करणार आहे त्या ठिकाणी संस्थेच्या मालकीची स्वतःची इमारत असावी. सदर इमारतीस नियमानुसार इमारत भाडे अनुज्ञेय राहिल, इमारत नसल्यास तोपर्यंत सर्व सुविधायुक्त मानकाप्रमाणे भाड्याची इमारत उपलब्ध असणे संदर्भात संस्थेकडे भाडे तत्वावर इमारत उपलब्ध असणेबाबत हमीपत्र जोडावे लागेल. हस्तांतरणानंतर तीन वर्षांचे आत संस्थेस इमारत बांधणे बंधनकारक राहिल. संस्थेने बांधलेल्या इमारतीस इमारत भाडे देय राहिल. तीन वर्षांनंतर संस्थेचे स्वमालकीची इमारत न बांधल्यास तीन वर्षांनंतर भाडे तत्वावरील इमारतीचे भाडे देण्यात येणार नाही.

- (११) जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी/ सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, मुंबई शहर/ मुंबई उपनगर यांनी संस्थेच्या सुरु असलेल्या उपक्रमातील गैरप्रकाराबाबत इतर विभागाने संस्थेविरुद्ध यापूर्वी केलेल्या कार्यवाहीबाबतची माहिती द्यावी. संस्थेने निधीचा अपहार केल्याच्या तक्रारी प्राप्त असल्यास त्याची माहिती द्यावी. तसेच धर्मादाय आयुक्त यांच्याकडे न्यायप्रविष्ट असलेल्या वादाची सद्यःस्थिती नमूद करणे आवश्यक राहिल. जर तशी माहिती संस्था देत नसल्यास राज्य समिती स्वतःहून अशी माहिती काढेल व त्या त्या विषयाचे स्वरूप बघून संस्थेची शिफारस करतांना या मुद्याचाही समावेश अहवालात करेल.
- (१२) संस्थेने यापूर्वी शासनाविरुद्ध मा. उच्च न्यायालयात रिट याचिका दाखल होती किंवा कसे असल्यास ती प्रलंबित आहे काय याबाबतची माहिती द्यावी.
- (१३) संस्थेने अर्ज करतांना आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या नावाने रु.१०,०००/- (अक्षरी रुपये दहा हजार) ऐवढी रकम चलनाद्वारे भरणे आवश्यक आहे. सदरची रक्कम ना परतावा असेल. सदर चलनाची पावती प्रस्तावासोबत जोडणे बंधनकारक राहिल.
- (१४) विशेष शाळेचे/कर्मशाळेचे हस्तांतरण नवीन संस्थेकडे करण्यात आल्यानंतर सदर शाळेतील सर्व मान्यता प्राप्त व कार्यरत शिक्षक/शिक्षकेत्तर कर्मचा-यांचे व विद्यार्थ्यांचे समायोजन सदर शाळेत करण्यात येईल. जर शिक्षक/ शिक्षकेत्तर कर्मचारी भरती, सरळसेवा भरती नियमास अनुसरून झाली नसल्यास, गैर मार्गाने झाली असल्यास, त्यांच्याकडे पात्रता नसल्यास अथवा मागासवर्गीय आरक्षणाप्रमाणे भरती केलेली नसल्यास तर त्या कर्मचा-यांना सामावून घेतले जाणार नाही. केवळ पात्र कर्मचा-यांना सेवेत समावून घेणे बंधनकारक राहील.
- (१५) ज्या जिल्ह्यामध्ये विशेष शाळांची/कर्मशाळांची संख्या कमी आहे त्या जिल्ह्यास प्राधान्याने विशेष शाळा/कर्मशाळेचे हस्तांतरण करण्यात येईल.
- (१६) महाराष्ट्र शैक्षणिक संस्था (व्यवस्थापन हस्तांतरण) अधिनियम १९७६ मधील तरतूदीनुसार संस्थेचे व्यवस्थापन डबघाईस येऊन सदर उपक्रम शासनाच्या अटी व शर्तीनुसार चालविल्या जात नसल्याचे सिध्द झाल्यास व तसा आयुक्त, अपंग कल्याण यांनी प्रस्ताव सादर केल्यास दिव्यांग विद्यार्थ्यांचे हित लक्षात घेऊन अशा अनियमितरित्या सुरु असलेल्या विशेष शाळा/कर्मशाळांचे व्यवस्थापन हस्तांतरण सक्षम संस्थेस शासन स्तरावरून करण्यात येईल. या कार्यवाहीकरीता नियम १ मधील पोटनियम ४ ची बाधा येणार नाही.
- (१७) दिव्यांग विद्यार्थ्यांचे व्यवसायीक पुनर्वसन होणे आवश्यक असल्याने संस्थेने केलेल्या विनंतीस अनुसरून हस्तांतरण करतेवेळी विशेष शाळेचे ऐवजी विशेष कर्मशाळा असा बदल अटी व शर्तीच्या अधिन राहून शासन स्तरावरून करता येईल.

(२) शासन मान्यताप्राप्त अनुदानित /विना अनुदानीत बंद पडलेल्या अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळांचे हस्तांतरण करण्यासाठी प्रशासकीय स्तरावरून करावयाची कार्यवाही :-

- (१) शासनाच्या निर्देशाप्रमाणे शाळा/कार्यशाळा हस्तांतरणाची जाहिरात आयुक्तालयामार्फत वर्तमानपत्रामधून तसेच संकेत स्थळावर प्रसिध्द करण्यात येईल व इच्छुक संस्थांचे अर्ज मागविण्यात येतील.
- (२) इच्छुक संस्थेने हस्तांतर स्थलांतरणाबाबत अर्ज आवश्यक त्या कागदपत्रासह संबंधीत जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद/सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण मुंबई शहर / मुंबई उपनगर यांच्याकडे ३ प्रतीत सादर करावा.
- (३) प्राप्त झालेला प्रस्ताव संबंधीत जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद /सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण मुंबई शहर/मुंबई उपनगर नियमाप्रमाणे छाननी व पडताळणी करुन स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह आयुक्तालयास सादर करतील.
- (४) आयुक्त, अपंग कल्याण हे जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद/सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण मुंबई शहर/मुंबई उपनगर यांचेमार्फत तपासणी होवून प्राप्त झालेले अहवाल आणि संस्थेचे प्रस्ताव शासनाने गठीत केलेल्या राज्यस्तरीय समिती समोर ठेवण्यात येतील.

“राज्यस्तरीय समिती”

१	मा.मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	अध्यक्ष
२	प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	सदस्य
३	आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	सदस्य
४	सह सचिव/उप सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	सदस्य सचिव

वरील प्रमाणे गठीत केलेली राज्यस्तरीय समिती आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावाची प्रचलित नियमाच्या आधारे छाननी करुन पात्र स्वयंसेवी संस्थांची हस्तांतरण-स्थलांतरणाकरीता निवड करेल.

(३) सर्व साधारण निर्देश:-

१. हस्तांतरणांचे आदेश पारित झाल्यानंतर संबंधीत संस्थेस दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ अन्वये सक्षम प्राधिकारी तथा आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांच्याकडून नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त करुन घेणे बंधनकारक राहिल. त्यासाठी विहीत नमुन्यात आवश्यक त्या कागदपत्रांसह नोंदणी प्रमाणपत्रासाठीचा अर्ज जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद,

अथवा सहायक आयुक्त, समाज कल्याण, मुंबई शहर/मुंबई उपनगर यांच्याकडे तीस दिवसांच्या आत संस्थेने सादर करावा.

२. जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद/ सहायक आयुक्त, समाजकल्याण, मुंबई शहर/मुंबई उपनगर हे सदरचा अर्ज छाननी व तपासणी करून आपल्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह सक्षम प्राधिकारी तथा आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांच्याकडे सादर करतील.

३. जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद/ सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, मुंबई शहर/मुंबई उपनगर यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या नोंदणी प्रमाणपत्राबाबत सक्षम प्राधिकारी तथा आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे हे तद्अनुषंगीक कार्यवाही करतील.

४. बंद पडलेल्या अथवा मान्यता रद्द केलेल्या अपंगाच्या विशेष शाळा/कर्मशाळेस जेवढी मान्य विद्यार्थी संख्या होती व जेवढे वर्ग होते तेवढे वर्ग सुरु करण्यात यावे. हस्तांतरीत झाल्यानंतर मान्य संख्येप्रमाणे प्रवेश परिपूर्ण करून एकाच वेळी सर्व वर्ग/व्यवसाय प्रशिक्षण वर्ग सुरु करणे आवश्यक राहिल. हस्तांतरणाच्यावेळी कोणत्याही नवीन पदास अथवा विद्यार्थी संख्येस वाढ दिली जाणार नाही. संस्थेने विना परवानगी नियुक्त केलेल्या कर्मचा-यांच्या नियुक्त्या अवैध समजण्यात येतील.

५. हस्तांतरीत झालेल्या अपंगाच्या विशेषशाळा/कर्मशाळामध्ये जुन्या बंद पडलेल्या शाळेतील/कर्मशाळेतील शिक्षक/ कर्मचा-यांना समायोजनाने नियुक्तीचे आदेश प्राप्त झाल्यानंतर एकवीस दिवसांच्या आत कर्तव्यावर रुजू होणे बंधनकारक राहिल. जे शिक्षक/कर्मचारी रुजू होणार नाहीत त्यांना आयुक्तालयाकडून एक संधी देण्यात येईल व संधी देवूनही ते सात दिवसांचे आत रुजू न झाल्यास त्यांना सेवेची आवश्यकता नाही असे समजून त्यांची सेवा समाप्त करण्यात येईल. तसेच त्यांचे नांव प्रतिका यादीतून काढून टाकण्यात येईल.

६. अनुदानित बंद पडलेली अथवा मान्यता रद्द केलेल्या अपंगांच्या विशेष शाळा / कर्मशाळा हस्तांतरित झाल्यानंतर नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यापासून अशा अपंगांच्या अनुदानित शाळा / कर्मशाळांना निधीच्या उपलब्धते प्रमाणे नियमानुसार वेतन व वेतनेत्तर अनुदान देण्यात येईल.

७. शासनाने हस्तांतरणाचे आदेश पारीत केल्यानंतर संस्थेने नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेऊन तीन महिन्यांचे आत अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा सुरु न केल्यास हस्तांतरणाचे आदेश रद्द करण्याबाबत आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांच्याकडून उचित कार्यवाही करण्यात येईल. याबाबतीत संस्थेची कोणतीही सबब ऐकून घेतली जाणार नाही.

८. राज्यात अपंगांसाठी विशेष शाळेऐवजी Early Intervention Program राबविण्याची आवश्यकता असल्याने व सद्यःस्थितीत राज्यामध्ये अपंगांसाठी Early Intervention Program राबविणा-या संस्थांची संख्या नगण्य असल्याने सध्या ज्या संस्था अपंगांसाठी विशेष शाळा चालवित

आहेत अशा अनुदानित शाळांनी Early Intervention Program व मतिमंद आणि कर्णबधीरांसाठी पाच वर्षांच्या खालील विद्यार्थ्यांकरीता डे केअर सेंटर, पालक मार्गदर्शन व सल्ला केंद्रासह राबविणेबाबत त्यांना निर्देश देण्यात येत आहेत. तेव्हा हस्तांतरीत केलेल्या शाळांनी शाळा चालविण्याबरोबरच उपलब्ध अनुदान / शिक्षकांना घेवून Early Intervention Program व मतिमंद आणि कर्णबधीरांसाठी पाच वर्षांच्या खालील विद्यार्थ्यांकरीता डे केअर सेंटर, पालक मार्गदर्शन व सल्ला केंद्रासह सुरु करणे बंधनकारक राहिल. त्यासाठी कोणताही जादाचा निधी व कर्मचारी वर्ग दिला जाणार नाही.

९. हस्तांतरीत केलेल्या शाळेमध्ये नवीन प्रवेश देतांना किमान ५० टक्के अतितीव्र अस्थिव्यंगत्व असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रवेश देणे बंधनकारक राहिल. सौम्य अपंगत्व असणाऱ्या अपंग विद्यार्थ्यांना हस्तांतरण झालेल्या शाळेत प्रवेश देण्याऐवजी सर्व समावेशीत शिक्षणासाठी त्यांना प्रोत्साहीत करण्यात यावे.

१०. हस्तांतरण झालेल्या मतिमंदांच्या शाळेमध्ये ३० पेक्षा कमी बुध्दांक असणाऱ्या अतितीव्र मतिमंद विद्यार्थ्यांना प्रवेश प्राधान्याने देण्यात यावा.

११. शासन/ आयुक्तालयाच्या मान्यतेशिवाय अनुदानित अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा हस्तांतर /स्थलांतरण केल्यास ते अवैध ठरविण्यात येईल व त्यामुळे उदभवणा-या विविध समस्यांची जबाबदारी शासनावर राहणार नाही. परस्पर हस्तांतरीत/ स्थलांतरीत विशेष शाळा/कर्मशाळाची मान्यता आपोआप रद्द समजण्यात येईल. तथापि, सद्या कार्यरत असलेल्या अपंगाच्या अनुदानित विशेष शाळा/कर्मशाळा सद्याच्या संस्थाना अन्य संस्थेकडे त्यांच्या परस्पर संमतीने हस्तांतरित / स्थलांतरीत करता येणार नाहीत. एखाद्या संस्थेस अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा चालविणे शक्य होत नसेल तर सदर संस्था त्यांच्याकडील उपक्रम शासनास हस्तांतरण करतील व त्यानंतर शासन या शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार त्यावर कार्यवाही करील. कोणत्याही परिस्थितीत अपंगाची अनुदानित विशेष शाळा/कर्मशाळेचे परस्पर हस्तांतरण/स्थलांतरण केल्यास त्यास शासनाकडून मान्यता देण्यात येणार नाही व असे हस्तांतरण/स्थलांतरण कायदेशीरदृष्ट्या अवैध असल्याचे मानण्यात येईल. तदनंतर सदर शाळा / कर्मशाळा व त्यातील कर्मचा-यांचे कोणतेही दायित्व शासनावर राहणार नाही.

१२. शासनाच्या सामाजिक न्याय विभाग किंवा आदिवासी विकास किंवा शिक्षण विभागाने यापूर्वी अर्जदार संस्थेची एखाद्या शाळेची मान्यता रद्द केली असल्यास अथवा मान्यता काढून घेतली असल्यास किंवा काही कारणास्तव बंद पडलेली असल्यास पुन्हा अन्य संस्थेची अपंगांची विशेष शाळा / कर्मशाळा अशा अर्जदार संस्थेकडे हस्तांतरण करण्याबाबतचा निर्णय घेण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

४. शासन मान्यताप्राप्त व नोंदणी प्रमाणपत्र प्राप्त अनुदानित/विनाअनुदानित / कायमस्वरूपी विना अनुदानित अपंगांच्या विशेष शाळा/कर्मशाळा अन्य ठिकाणी स्थलांतर करण्याची कार्यपध्दती:-

(१) स्थलांतरणाची कारणे

अ) अपंगांची अनुदानित / विना अनुदानित / कायमस्वरूपी विना अनुदानित अपंगांच्या विशेष शाळा/ कर्मशाळा ज्या ठिकाणी कार्यन्वीत आहे अशा ठिकाणी सिंचन प्रकल्प अथवा इतर सार्वजनिक उपक्रम सुरु होणार असतील अथवा सदर जागेचे अधिग्रहण करणे आवश्यक असेल किंवा पूर, भुकंप इत्यादी सारख्या नैसर्गिक आपत्तीचा धोका असल्यास किंवा संस्थेने सर्व सोई सुविधांयुक्त इमारतीचे बांधकाम पूर्ण केल्यास,

आ) सद्या ज्या ठिकाणी अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा कार्यरत आहे त्या सोबतची अनेक गावे दुसरीकडे वसाहतीसाठी गेल्यामुळे किंवा इतर कारणामुळे अपंगांची विशेष शाळा/ कर्मशाळातील विद्यार्थी संख्या कमी झाल्यामुळे प्रवेशित विद्यार्थ्यांची मान्य संख्या ५० टक्के पेक्षा कमी असल्यास,

इ) ज्या ठिकाणी अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा असेल त्या ठिकाणी मुलभूत सोयी सुविधाबाबत गंभीर समस्या असल्यास किंवा जातीय तणाव गटबाजीचा संघर्ष मोठ्या प्रमाणात वाढणे इ. सारख्या सार्वजनिक अशांततेच्या घटना वारंवार घडल्यामुळे अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळेची विद्यमान जागा असुरक्षित असल्यास.

(२) संस्थेस अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा चालू असलेल्या ठिकाणी विज, पाणी व इमारत, मैदान किंवा अन्य स्थानिक अपु-या सोयींमुळे किंवा स्थानिक प्रासंगिक कारणामुळे अथवा संस्थेने अपंगांच्या विशेष शाळेसाठी/कर्मशाळेसाठी स्वतःच्या मालकीची सर्व सोयी सुविधा इमारत बांधली असल्यामुळे एखाद्या शाळेचे/ कर्मशाळेचे स्थलांतर करणे आवश्यक असल्यास तसा वस्तुस्थितीचा अहवाल प्राप्त करून घेवून, आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी आवश्यकता तपासून प्रस्ताव शासनास सादर करावा.

(३) संस्थेने अपंगांच्या विशेष शाळा / कार्यशाळेसाठी प्रशस्त व सर्व सुविधायुक्त ठिकाणी जागा उपलब्ध करून घेवून सर्व सोयी-सुविधा युक्त व शैक्षणिक वातावरणास सुयोग्य अशी इमारत बांधकाम करावयाचे ठरविल्यास इमारतीच्या नकाशासह व इमारतीमध्ये असलेल्या सोयी-सुविधासह व इमारतीचे बांधकाम पूर्ण होणार त्यांच्या कालावधीसह स्थलांतरणाच्या परवानगीचा प्रस्ताव जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद/सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, मुंबई शहर/मुंबई उपनगर यांच्यामार्फत आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे यांच्याकडे सादर करावा. तत्त्वतः परवानगी मिळाल्यानंतर २ वर्षांच्या आत इमारत बांधकाम पूर्ण करून पुर्णत्वाच्या दाखल्यासह व समाज कल्याण अधिका-यांच्या स्थळ पाहणी अहवालासह मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांच्यामार्फत प्रस्ताव आयुक्तालयास सादर करावा. इमारत पूर्ण झाल्यानंतर आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे हे अंतिम मान्यता देतील.

(४) शासनाच्या/आयुक्तालयाच्या मान्यतेशिवाय अनुदानित/विना अनुदानित व कायम विना अनुदानित अपंगांची विशेष शाळा/कर्मशाळा स्थलांतर केल्यास ते अवैध ठरविण्यात येईल व त्यामुळे उदभवणा-या विविध समस्यांची जबाबदारी शासनावर राहणार नाही.

परस्पर स्थंलातरीत विशेष शाळा/कर्मशाळांची मान्यता/नोंदणी प्रमाणपत्र आपोआप रद्द समजण्यात येईल. कोणत्याही परिस्थितीत अपंगाच्या विशेष शाळा/कर्मशाळेचे परस्पर स्थलांतरण केल्यास त्यास शासनाकडून/ आयुक्तालयाकडून मान्यता देण्यात येणार नाही व असे स्थलांतरण कायदेशीरदृष्ट्या अवैध असल्याचे मानण्यात येईल. तदनंतर सदर शाळा/कर्मशाळा व त्यातील कर्मचा-यांचे कोणतेही दायित्व शासनावर राहणार नाही.

- (५) जिल्हा अंतर्गत असलेल्या स्थलांतरणास आयुक्त, अपंग कल्याण हे मान्यता प्रदान करतील व जिल्हा बदल होत असल्यास स्थलांतरणात शासनाची मान्यता घेणे आवश्यक राहिल.

सदर शासन शुध्दीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०१९०२१८१५४०५५३४२२ असा आहे. हे शुध्दीपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ज्ञा. ल. सुळ)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा.मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्यक विभाग यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा.विरोधी पक्षनेता, विधान सभा, विधानभवन, मुंबई
- ५) मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद, विधानभवन, मुंबई
- ६) मा.राज्यमंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्यक विभाग यांचे खाजगी सचिव
- ७) सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्यक विभाग
- ८) आयुक्त, अपंग कल्याण, पुणे
- ९) आयुक्त, समाज कल्याण, पुणे
- १०) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
- ११) सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग
- १२) सर्व सहाय्यक आयुक्त, अपंग कल्याण/समाज कल्याण विभाग
- १३) सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १४) निवड नस्ती (अपंग कल्याण-१)
